

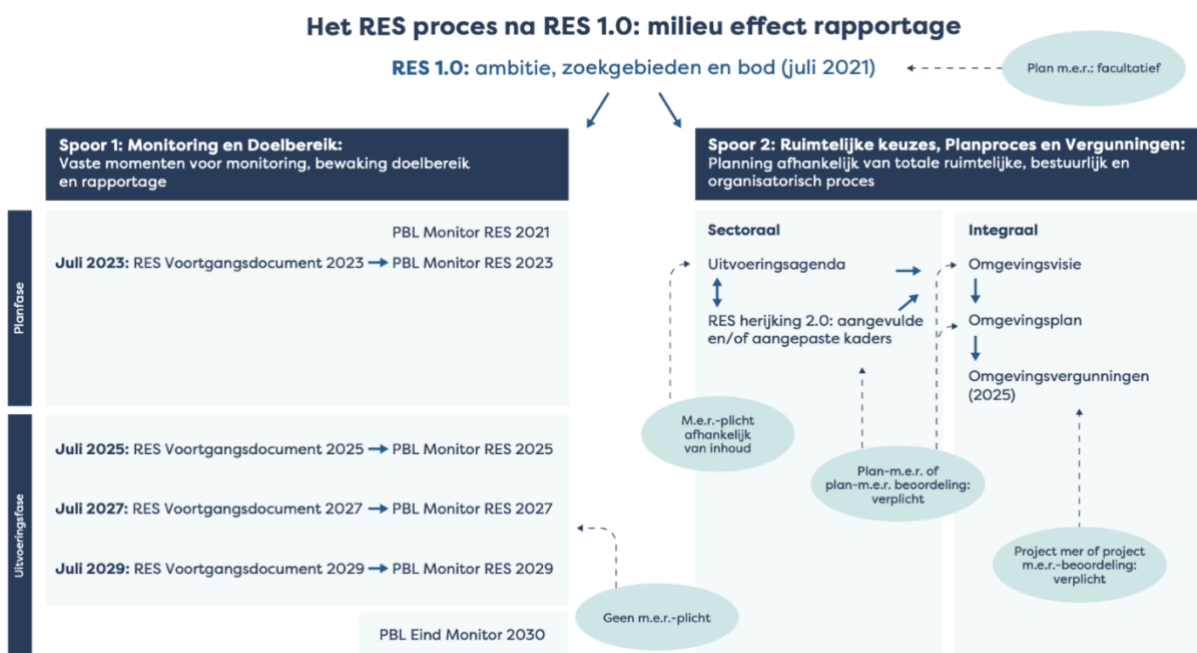
Werkblad RES en mer

Het doel van dit werkblad is handelingsperspectief te bieden om het milieubelang en de gevolgen voor natuur, milieu en landschap een volwaardige plaats te geven in het RES-proces in de regio. Daarmee is dit werkblad bedoeld voor de medewerkers van het programmateam van de RES-regio's.

Aanleiding

In hoeverre bestaat er op basis van nationale en/of Europese regelgeving een plicht om een milieueffectrapportage uit te voeren bij de Regionale Energiestrategie? Een werkgroep met juristen en beleidsexperts van Rijk, provincies, gemeenten, NP RES, netbeheerders en de Commissie m.e.r. bracht in maart 2022 advies uit over die vraag. Kern van het advies is dat voor het tot stand komen van de RES 1.0 een plan-MER niet verplicht was. De RES 2.0 is na het in werking treden van de Omgevingswet vaak wel plan-merplichtig (zie hierna). Dit heeft gevolgen voor de inrichting van het RES-proces. Om dit praktisch uitvoerbaar te laten zijn wordt er een onderscheid gemaakt tussen een RES Voortgangsdokument (monitoring) en een RES Herijking (inhoud keuzes en proces). Dit is gevisualiseerd in onderstaande figuur. Het voortgangsdokument wordt tweejaarlijks opgesteld. Voor de RES Herijking geldt niet zo'n vaste ritmiek.

Figuur 1 – Milieueffectrapportage in het RES-proces (uitgaande van project-mer-plichtige of project mer-beoordelingsplichtige activiteiten (Bron: adviesrapport plan-MER; maart 2022)

Dit werkblad gaat over spoor 2 in figuur 1: de beleidscyclus waarin beleid wordt opgesteld, uitgevoerd, geëvalueerd en aangepast. Het gaat over:

- het maken van ruimtelijke keuzes, bijvoorbeeld concretiseren of wijzigen van zoekgebieden voor de duurzame opwekklocaties voor zonne- of windenergie en daaruit voortvloeiende ingrepen in de infrastructuur)
- het inrichten van het ruimtelijk planproces waar energie onderdeel van is (zoals het stellen van randvoorwaarden) en
- het afgeven van vergunningen voor wind- en zonprojecten en infrastructuur.

Dit leggen we vast in de RES Herijking. De RES 1.0 vormt de basis, elke volgende versie krijgt een hoger nummer mee, dus de RES Herijking 2.0, 3.0 en zo verder.

Triggers voor herijking

Het concretiseren of wijzigen van zoekgebieden is een trigger voor herijking van de RES. Die trigger zal zich vrijwel in alle RES'en voordoen. Met andere woorden: vrijwel alle RES'en moeten concreter worden uitgewerkt. Daarnaast kunnen tijdens het uitvoeren van de RES nieuwe inzichten ontstaan. Denk hierbij aan nieuwe lokale, regionale en landelijke innovaties in technieken of bronnen. Ook kan herijking nodig zijn omdat

één of meer van de in de RES opgenomen projecten om welke reden dan ook, niet door kan gaan. Ook voortschrijdende politieke of bestuurlijke inzichten, of de combinatie of confrontatie met andere opgaven in de leefomgeving, of beter inzicht in de ruimteclaims van andere maatschappelijke opgaven, kunnen aanleiding zijn om de RES te herijken. Dit kan leiden tot het aanpassen van plannen of het vaststellen van nieuwe ruimtelijke kaders voor toekomstige ontwikkelingen, zoals de energietransitie. Dit doet zich in elke regio wel één of meerdere keren voor. Dat is per keer maatwerk en kent dus logischerwijs geen vast ritme. Voor het document dat we de RES Herijking 2.0 (en 3.0 en zo verder) noemen, bepaalt elke regio daarom zelf of, hoe en wanneer die wordt vastgesteld. In de meeste regio's is herijking op korte termijn aan de orde (zie verder paragraaf urgentie en tijdspad).

Het advies van de eerdergenoemde werkgroep biedt handelingsperspectief op hoofdlijnen, maar de situatie per regio zal verschillen. NP RES ondersteunt daarom de regio's op verschillende manieren, zoals nu door aanvullende werkbladen die met de opdrachtgevers en de regio's worden opgesteld, met kennissessies en met hulp van de thematrekkers en de expertpool.

Zie [hier](#) meer achtergrond over de aanleiding en de inhoud van het advies.

In bijlage 1 meer context bij RES en MER:

- Hoe de MER één stap eerder in het proces aan de orde komt, namelijk direct bij het opstellen van beleid en niet pas bij het verankeren daarvan in formeel ruimtelijk instrumentarium.
- De voor- en nadelen van een plan-MER.
- Meer inzicht in wanneer een RES plan-MER plichtig is.

Terminologie: MER en mer

Bij milieueffectrapportage worden verschillende termen gehanteerd:

- Milieueffectrapportage = mer = de procedure.
- Milieueffectrapport = MER = het rapport dat wordt opgesteld.

In de praktijk wordt onderscheid gemaakt in milieueffectrapportage voor plannen en voor projecten:

- Een plan-MER is een MER voor een plan.
- Een project-MER is een MER voor een project.

Een mer-beoordeling is een toets van het bevoegd gezag om te bepalen of er bij een voorgenomen activiteit, die genoemd staat in onderdeel D van het Besluit m.e.r. (of straks bijlage V Omgevingsbesluit; zie bijlage 2), mogelijke belangrijke nadelige milieugevolgen kunnen optreden.

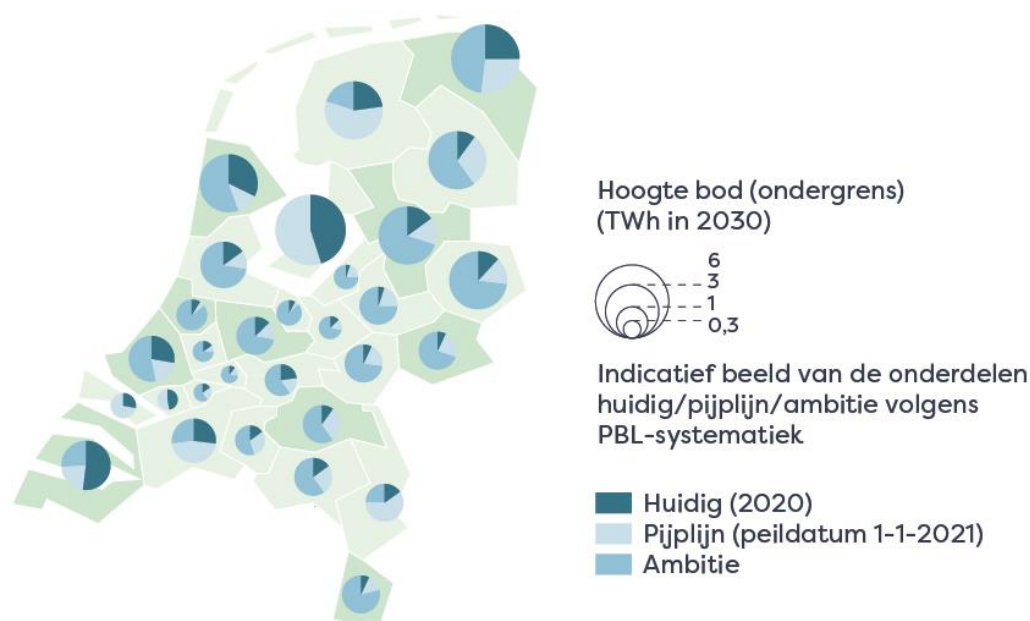
Meer informatie is te vinden op <https://iplo.nl/regelgeving/instrumenten/milieueffectrapportage/>

Het vertrekpunt: inventariseer ambitie en bepaal sturingsfilosofie (stap 1)

Het handelingsperspectief als gevolg van het advies van de werkgroep RES en MER verschilt per regio. Het is afhankelijk van het aandeel ambitie in de RES en de triggers voor herijking. Voordat op de diverse in de regio te maken keuzes wordt ingegaan wordt eerst stilgestaan bij het vertrekpunt: het aandeel ambitie in de RES en de mate waarin zich triggers voor herijking voor doen.

Hoe ziet de RES 1.0 van jouw RES-regio eruit? En wat is daarin de verdeling tussen huidig, pijplijn en ambitie? Onderstaande figuur geeft hiervan een beeld per RES-regio.

Bod productie hernieuwbare elektriciteit op basis van RES 1.0

Figuur 2 - Verdeling huidig, pijplijn en ambitie (bron: CBS, RVO.nl, Regionale Energie Strategieën 1.0, bewerking PBL)

De energietransitie is één van de maatschappelijk opgaven die ruimte vraagt. Ruimte is in Nederland schaars. Voordat keuzes kunnen worden gemaakt over het realiseren van locaties voor duurzame opwek via zon, of wind en de bijbehorende infrastructuur, moet duidelijk zijn welke effecten hiervan zijn te verwachten op natuur, milieu en landschap. De plan-MER kan daarbij behulpzaam zijn.

De plan-MER richt zich primair op het onderdeel 'ambitie'. Het onderdeel 'huidig' is vanzelfsprekend al gerealiseerd. Bij het onderdeel 'pijplijn' is al een locatieafweging gemaakt. Daarbij zijn de effecten voor natuur, milieu en landschap al betrokken, al dan niet via een plan- of project-MER. De cumulatieve effecten van deze 'pijplijn-projecten' moeten worden meegenomen in de MER. Zoals in bovenstaand plaatje te zien hebben veel RES'en een grote ambitie. Deze ambitie moet de komende tijd ruimtelijk worden vertaald. Als regio bepaal je samen met de omgeving waar zonne- en windenergie het best kan komen en welke voorwaarden aan plaatsing worden verbonden. Die keuzes worden door de afzonderlijke bevoegd gezagen verankerd in de instrumenten van de Wet ruimtelijke ordening (nu) en Omgevingswet (vanaf 1 januari 2023). Het aandeel 'ambitie' kan worden beïnvloed door diverse triggers voor herijking (zie paragraaf 'aanleiding').

Het is van belang om bij het concretiseren van de ambities expliciet te maken wat de rol van de RES-regio is. Het PBL maakt in dat verband onderscheid tussen vier basisvarianten voor het procesontwerp, waarbij ofwel de gemeenten, of de regio's voorgaan, ofwel de zoekgebieden of de ambitie voorop staan (zie onderstaande figuur). Meer concreet gaat het dan om de sturingsfilosofie¹ voor het realiseren van de ambities voor duurzame energie. In de paragraaf 'planning, tijdlijn en urgentie' komt deze sturingsfilosofie nader aan de orde.

Vier varianten op het proces ontwerp van de regio's.		
	Eerst bod, dan zoekgebieden	Eerst zoekgebieden, dan bod
Eerst regio, dan gemeenten	a. Regio stelt gezamenlijke ambitie vast b. Definieert zoekgebieden om bod te dekken c. Gemeenten vullen zoekgebieden verder in	a. Regio definieert zoekgebieden b. Op basis daarvan wordt het bod bepaald c. Gemeenten vullen zoekgebieden verder in
Eerst gemeenten, dan regio	a. Gemeenten bepalen eigen ambitie b. Regiobod wordt als optelsom berekend c. Gemeenten maken zoekgebieden om bod te dekken	a. Gemeenten definiëren zoekgebieden b. Dat bepaalt hun bod c. Regiobod wordt als optelsom berekend

Figuur 3 – Variatie in procesontwerp tussen regio's (bron: PBL)

Het is belangrijk voor jouw regio na te gaan:

- ☐ Hoe de verdeling bestaand, pijplijn en ambitie is en wat de rol van de RES-regio daarbij is.
- ☐ In hoeverre de locatieafwegingen al zijn gemaakt en in hoeverre de gevolgen voor natuur, milieu en landschap daarbij zijn betrokken en wat de rol van de RES-regio daarbij is.
- ☐ In hoeverre daarbij eerder al plan-mer-procedures zijn doorlopen.
- ☐ Of momenteel een omgevingsvisie wordt opgesteld door de provincie of gemeenten. Een omgevingsvisie waarin de ambitie zoals in de RES opgenomen, wordt meegenomen in de integrale afweging.
- ☐ Waar de ambitie uit bestaat: betreft het bijvoorbeeld windparken en zon in het veld opstellingen, zon op dak ambities, of een combinatie daarvan?
- ☐ Welke uitbreiding van het netwerk hiervoor nodig is: denk daarbij ook aan extra schakelstations.
- ☐ Of er zich triggers voordoen voor het herijken van de ambitie (zie paragraaf 'aanleiding').

Op basis van die acties kan het vertrekpunt scherp worden beschreven.

¹ De sturingsfilosofie, of sturingsstijl, bestaat uit de gekozen overheidsrol (reguleren, samenwerken of ondersteunen) en de daaruit voortvloeiende instrumentenmix.

Referentiesituatie en autonome ontwikkeling

In een MER wordt onder andere de referentiesituatie beschreven. De referentiesituatie maakt inzichtelijk wat de milieueffecten zijn als de voorgenomen activiteit niet wordt uitgevoerd. Deze beschrijving is relevant voor de beoordeling van de effecten van de alternatieven. De referentiesituatie bestaat uit: de huidige situatie inclusief autonome ontwikkelingen: de pijplijn voor zover de ontwikkelingen voldoende zeker zijn dat deze worden uitgevoerd. Autonome ontwikkelingen zijn dus ontwikkelingen waarop concreet zicht bestaat. Dit betekent dat sprake moet zijn van een verregaande voorbereiding van een ruimtelijk plan of van een onherroepelijk besluit.

NP RES adviseert om voor de referentiesituatie naast de autonome ontwikkelingen, ook aan te geven of er in de regio toekomstige grote ontwikkelingen geagendeerd zijn, maar waarover nog niet is besloten. Te denken valt aan grote woningbouwprojecten, uitbreiding van (spoor)wegen of projecten voor natuurherstel. De ontwikkelingen kunnen van invloed zijn op de mogelijkheden voor energieopwekking of het combineren daarvan. Dit kan ook in een scenario worden uitgewerkt. Het is belangrijk dat duidelijk wordt gemaakt in welk stadium van het besluitvormingsproces die plannen zitten, en hoe dit daarmee van invloed is op dit thematische proces van de RES. Het is zelfs denkbaar dat er sprake is van een taakstellende woningbouwopgave die hoe dan ook in een bepaald gebied zal landen, zonder dat daarvoor al vergaande besluitvorming heeft plaatsgevonden.

RES Herijking 2.0: regionale keuzes. Welke inhoudelijke afwegingen heb ik te maken (stap 2)?

Het handelingsperspectief als gevolg van het advies van de werkgroep RES en MER verschilt per regio. Het is afhankelijk van het aandeel ambitie in de RES en de triggers voor herijking (vorige paragraaf). De vragen die voorafgaand aan het opstellen van de plan-MER aan de orde komen worden uitgewerkt in een NRD. Een NRD is de Notitie Reikwijdte en Detailniveau die aan het begin van een mer-proces de scope van de MER omschrijft (zie in het vervolg van dit werkblad).

De keuzes die in ieder geval in de NRD aan de orde komen zijn. Bepaal:

- de inhoud van de vraag die de MER moet beantwoorden:
 - de gewenste reikwijdte en samenloop met andere dossiers
 - de te bereiken doelstellingen en te onderzoeken alternatieven
- in samenhang daarmee de schaalgrootte (geografisch schaalniveau)
- in samenhang daarmee een trekker en bevoegd gezag
- het gewenste detailniveau.

Deze keuzes worden in onderstaande paragrafen verder uitgewerkt. Daarbij verwijzen we regelmatig naar andere werkbladen.

De inhoud van de vraag die de MER moet beantwoorden

Welke reikwijdte?

De reikwijdte van het plan-MER is in de basis hetzelfde als de reikwijdte van de RES Herijking.

In de meeste gevallen in ieder geval:

- locaties duurzame opwek wind
- locaties duurzame opwek zon
- bijbehorende infrastructuur (incl. schakelstation)
- soms ook inclusief warmte (onder meer geothermie).

Let op: het is belangrijk om binnen de regio besluitvorming af te stemmen over andere ontwikkelingen en dossiers. Dat gaat zowel over samenhangende dossiers in het fysieke domein, zoals woningbouw en stikstof, als over samenhangende energiedossiers, zoals REIS, CES en NAL². Bij het meenemen van die ontwikkelingen en dossiers ontstaat inzicht in de invloed daarvan op duurzame opwek en op de bijbehorende infrastructuur.

² REIS – Regionale Energie-infrastructuur; CES = Cluster Energiestrategieën; NAL = Nationale Agenda Laadinfrastructuur

Dat geeft duidelijkheid over welke absolute (on)mogelijkheden er zijn voor het al dan niet samengaan of combineren van verschillende ontwikkelingen. Die kunnen dan in de besluitvorming over de NRD('s) worden meegenomen en via verschillende alternatieven worden onderzocht en uitgewerkt.

Thematisch of integraal?

Bij het bepalen van de reikwijdte van de plan-MER is een verschil in aanpak tussen de verschillende RES-regio's te onderscheiden. Wordt gekozen voor een meer thematische aanpak? Dat wil zeggen een aanpak die primair is gericht op het behalen van resultaten in de energietransitie (doelbereik). Of wordt gekozen voor een meer integrale aanpak? Dat wil zeggen een aanpak die primair uitgaat van het gebiedsgericht en in samenhang benaderen van de verschillende opgaven binnen het domein van de fysieke leefomgeving. Zo'n aanpak vereist stevige prioritering en programmering, met het oog op te maken keuzes en te boeken voortgang.

Beide aanpakken zijn uitersten in een reeks van mogelijkheden. In de praktijk is veelal een tussenmodel aan de orde. Zo vindt ook bij een meer thematische aanpak uiteindelijk een integrale afweging plaats van alle vraagstukken die in een gebied spelen. Daar waar mogelijk worden in die aanpak ook meekoppelkansen met andere opgaven benut.

Het is goed om bij het bepalen van de sturingsfilosofie (zie par. vertrekpunt) expliciet te maken voor welke aanpak wordt gekozen. Dit bepaalt namelijk ook het vertrekpunt bij keuzes die in de NRD-fase over de reikwijdte van de plan-MER worden gemaakt.

Q&A – Welke vorm?

Vraag

Welke vorm kan mijn RES Herijking hebben?

Antwoord

De RES Herijking kan verschillende vormen hebben. Het kan worden vormgegeven als:

- hoofdstuk in de provinciale of gemeentelijke omgevingsvisie,
- programma in de zin van de Omgevingswet.

Bij veel RES'en moeten de gevolgen van de duurzame opwek met zon- en windenergieprojecten op de energie-infrastructuur nog nader worden uitgewerkt. De plan-MER kan daarvoor worden benut. Dat kan door in de NRD te benoemen dat de plan-MER niet alleen wordt gebruikt voor het concretiseren van de zoekgebieden, maar ook het in samenhang daarvan bezien van de gevolgen voor de energie-infrastructuur. Ook kunnen alternatieven voor de versterking van de energie-infrastructuur worden beschouwd. Daardoor krijgt de infrastructuur meteen een plek in de verdere ontwikkeling van de locaties voor duurzame opwek en warmte. Het is van belang om te realiseren dat het bij herijken niet alleen om de ruimtelijke effecten gaat, maar als gevolg van de Omgevingswet over de gevolgen voor de fysieke leefomgeving. Denk bijvoorbeeld aan zon op dak. Het feit dat daar vaak geen omgevingsvergunning voor nodig is, betekent niet dat het realiseren van veel zon op dak geen gevolgen heeft voor de fysieke leefomgeving. Denk onder andere aan het welstandsbeleid (uiterlijk aanzien), of aan de bijdrage van deze vorm van duurzame opwek aan de vermindering van de CO₂-uitstoot (vervuiling).

Welke doelstellingen en alternatieven?

In de NRD worden in het verlengde van de keuzes over de reikwijdte de doelstellingen opgenomen die met de besluitvorming over de RES worden beoogd. Op basis van die doelstellingen wordt uitgewerkt welke alternatieven er (in ieder geval) moeten worden onderzocht.

Alternatieven

In een MER worden de milieugevolgen van een voorgenomen activiteit beschouwd aan de hand van alternatieven. Alternatieven zijn de mogelijke manieren waarop de voorgenomen activiteit kan worden gerealiseerd. In het MER worden 'de redelijkerwijs in beschouwing te nemen' alternatieven beschreven.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten alternatieven. Welke soorten alternatieven bij een bepaald plan of project in aanmerking komen, verschilt van geval tot geval. In de adviezen van de Commissie m.e.r. worden suggesties gedaan voor mogelijke alternatieven voor de MER bij de RES.

Het ontwikkelen van alternatieven is een cruciale stap in het proces: in feite wordt daarmee namelijk al de speelruimte voor het uiteindelijke besluit bepaald: wat niet in het MER is onderzocht, kan ook niet in het besluit worden opgenomen.

Alternatieven die bij de RES 1.0 afvielen, kunnen hierbij opnieuw worden betrokken.

Het is dus van belang om al in de notitie Reikwijdte en detailniveau een goede beschrijving of bandbreedte van de te beschouwen alternatieven op te nemen. Hierbij kan ervoor worden gekozen om een alternatief op te nemen waarvan betwijfeld wordt of het een realistisch alternatief is. Het meenemen hiervan heeft als voordeel dat een later besluit over het wel of niet doorzetten van het alternatief, kan gebeuren op basis van een beoordeling van de effecten, net zoals de andere alternatieven. Een MER kan resulteren in inzicht in kansrijke alternatieven met eventuele voorwaarden en in alternatieven die niet kansrijk of haalbaar zijn.

Welk schaalniveau?

Een volgende vraag die voorafgaand aan het uitvoeren van de plan-MER aan de orde komt is de vraag op welk geografisch schaalniveau de plan-MER het beste kan worden uitgevoerd. Die vraag is van belang voor de Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Het antwoord op die vraag verschilt per regio en is afhankelijk van onder meer de gebiedskenmerken van de regio.

Het is in de kern een inhoudelijke vraag, die uiteindelijk in de plan-MER moet worden beantwoord. Die inhoudelijke vraag vloeit voort uit de keuze van de reikwijdte en bijbehorende doelstellingen en alternatieven (vorige twee paragrafen). Bij het beantwoorden van de vraag op welk schaalniveau de plan-MER op basis daarvan het beste kan worden uitgevoerd kan worden aangesloten bij de gebiedsgerichte benadering uit het [werkblad gebiedsgericht werken](#).

Figuur 4 – Stapsgewijze aanpak schaalniveau

Voor wat betreft aanpak is de meest voor de hand liggende optie om de plan-MER op het schaalniveau van de regio (of provincie) op te pakken. Dat is met name het geval als de ambitie heel groot is (ten opzichte van de pijlpijn-projecten) en het zoekgebied of meerdere zoekgebieden nog behoorlijk vaag zijn. In dat geval bepaal je als samenwerkende partners in de regio (provincie, gemeenten, waterschappen) samen met de omgeving welke opties kunnen worden onderscheiden voor het creëren van duurzame opwek en de infrastructuur die nodig is. In dat geval is het handig dat de regio samen een plan-MER opstelt met gezamenlijke informatie over en inzichten in de effecten van de RES op natuur, milieu, gezondheid en landschap. Zo kan effectief worden bepaald welke plekken de beste plekken in de regio zijn om duurzame energie te realiseren en binnen welke voorwaarden. Door een plan-MER per regio of provincie op te stellen worden kosten bespaard, kan de cumulatietoets effectiever worden uitgevoerd en wordt de benodigde milieu-gerelateerde onderbouwing van zoekgebieden in een gemeente versterkt.

Ook als volgens één van de onderste twee kwadranten van figuur 3 wordt gewerkt is het in de meeste gevallen efficiënter om de plan-MER op dit schaalniveau op te stellen. Anders zou ieder bevoegd gezag een 'eigen' plan-MER opstellen. Daarbij zou iedere gemeente in de meeste gevallen ook over de grenzen van de eigen gemeente heen kijken om de effecten in beeld te brengen en rekening houden met de autonome ontwikkelingen in de omliggende gemeenten. Denk onder meer aan cumulatieve ('opgetelde') effecten. Ook

moet er dan nog een locatieonderbouwing komen met beschouwing van de milieugevolgen, zoals een antwoord op de vraag waarom dit zoekgebied op deze plek en geen andere? In dit voorbeeld doen gemeenten in dezelfde regio hetzelfde werk meerdere keren. Er is bij afzonderlijke mer-trajecten hoe dan ook sprake van dubbelwerk en extra coördinatie ten opzichte van het opstellen van een plan-MER voor de RES-regio. En dat terwijl het plan-mer-traject met name beoogt inzicht te bieden in de milieueffecten van alternatieven.

Hergebruik van onderzoeksgegevens en voorkomen van overlap

Een plan-MER bevat strategische milieu-informatie. De regio betreft deze informatie bij de RES Herijking en het bevoegd gezag betreft deze informatie bij de besluitvorming. Die besluitvorming richt zich op het verankeren van de RES-ambities met de instrumenten van de Omgevingswet. Het kan zijn dat zowel op provinciaal als op gemeentelijk niveau een omgevingsvisie en een programma wordt vastgesteld of gewijzigd, waarin de RES-ambities worden verankerd. Bij die verschillende besluiten kan een plan-mer-verplichting aan de orde zijn. Om overlap van milieueffectrapporten en dubbel werk te voorkomen, kan het bevoegd gezag gebruik maken van andere milieueffectrapporten als die voldoen aan de wettelijk gestelde eisen. Als dat niet mogelijk is, stemt het bevoegd gezag het milieueffectrapport af:

- op de mate van gedetailleerdheid van het plan of programma
- de fase van het besluitvormingsproces waarin het plan of programma zich bevindt, en,
- de plaats die het plan of programma inneemt in een rangorde (als er sprake is van zo'n rangorde).

Q&A – Wie?

Vraag

Hoe doorlopen we een plan-mer-procedure voor onze RES, wie is trekker? Kunnen de overheden gezamenlijk een plan-mer-procedure doorlopen? Is het mogelijk één van de gemeenten of een waterschap de procedure te laten doorlopen?

Antwoord

Het is goed om het antwoord op die vraag via de stuurgroep RES van de regio te laten lopen. Want dit is mede afhankelijk van de vraag op welk geografisch schaalniveau de plan-MER wordt opgesteld. En dat is een inhoudelijke kwestie die samenhangt met de vraag die in de plan-MER wordt beantwoord.

Stel dat de RES-regio het juiste schaalniveau is om de plan-MER voor op te stellen. Dan is het meest logische model dat de stuurgroep RES een bestuurlijk opdrachtgever mandateert voor het gunnen van de opdracht aan een adviesbureau voor het opstellen van een plan-MER. De mer-procedure kan in dat geval worden doorlopen bij de RES Herijking. De gegevens uit de plan-MER kunnen worden hergebruikt bij het nader verankeren van de RES Herijking in het omgevingsbeleid door de bevoegd gezagen (gemeente, provincie, waterschap).

Het advies is om de RES Herijking vast te stellen nadat het volksvertegenwoordigende orgaan er mee heeft ingestemd.

Welk detailniveau?

De keuze voor het schaalniveau heeft invloed op het detailniveau. Over het algemeen geldt: hoe hoger het schaalniveau, hoe kleiner het detailniveau en vice versa. Het is goed om vooraf een beeld te hebben van de vervolgbesluiten die na herijking van de RES volgen richting vergunningverlening.

Hoeveel stappen dat zijn en welke stappen dat precies zijn, is afhankelijk van de routes richting vergunningverlening, zoals die in de volgende paragraaf aan de orde komt. Het is verstandig om vooraf te bezien welk detailniveau nodig is voor vergunningverlening. Het gaat daarbij in ieder geval om de planologische vergunningen voor zon, wind, infrastructuur en warmte. De indieningsvereisten daarvoor zijn vastgelegd in de Ministeriële regeling omgevingsrecht (huidig recht) en het Omgevingsbesluit (vanaf in werking treden Omgevingswet). Het is goed om vooraf (d.w.z. bij het opstellen van de NRD) na te denken hoe het verschil in detailniveau in onderzoeksgegevens tussen de strategisch planologische plan-MER en de onderzoeksgegevens die nodig zijn voor vergunningverlening kan worden overbrugd. Daarbij is het ook goed om te bezien of de onderzoeksdata (rekenmodellen e.d.) die bij de plan-MER worden gebruikt voor derden beschikbaar kunnen worden gesteld voor hergebruik. Het gaat dan om hergebruik bij de vervolgbesluiten richting vergunningverlening.

Dit inzicht in het te overbruggen detailniveau en de mogelijkheden van hergebruik kan worden verwerkt in de keuzes die in de NRD-fase over het detailniveau worden gemaakt.

Bepaal de route richting vergunningverlening (stap 3)

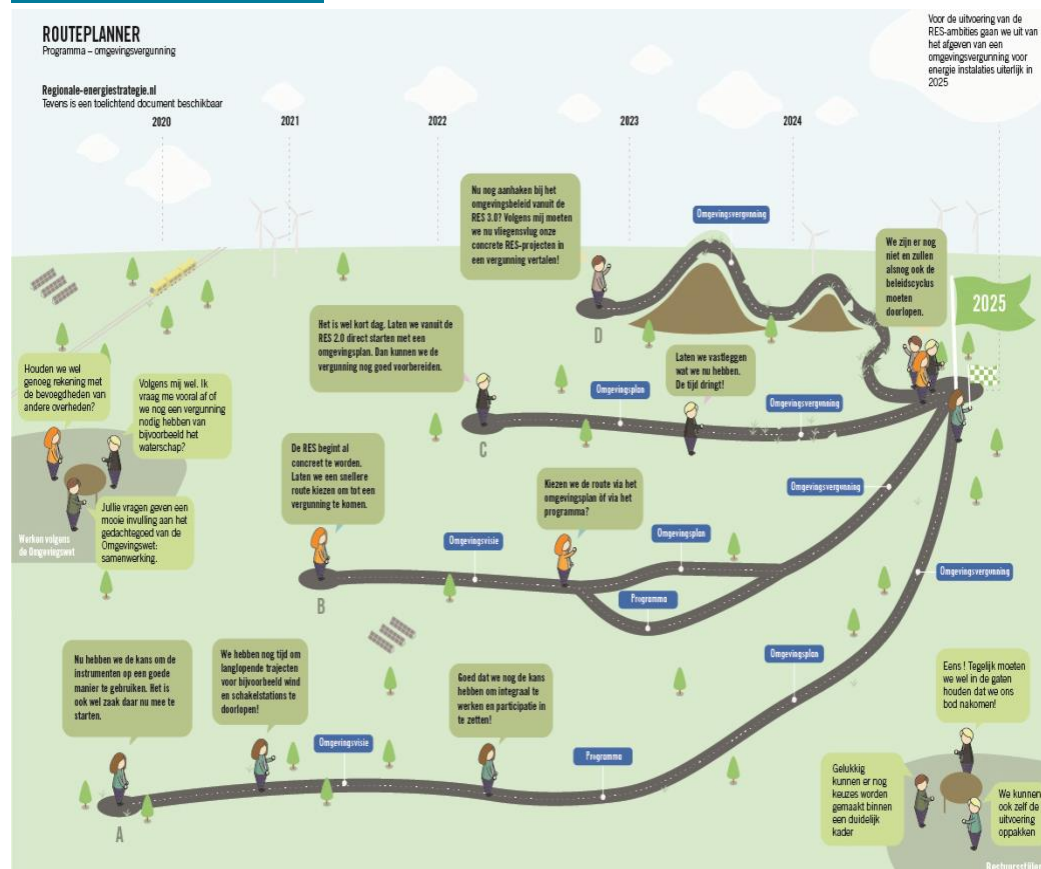
Planning, tijdlijn en urgentie

In het Klimaatakkoord is als gezamenlijk doel overeengekomen dat - met oog op het tijdig realiseren van de opgave - uiterlijk op 1 januari 2025 alle aangevraagde benodigde vergunningen voor zon- en windprojecten op land zijn afgegeven. Om voldoende volume te waarborgen en uitval van projecten te compenseren, zal sprake zijn van overprogrammering in de RES'en en de ruimtelijke Omgevingswet-instrumenten, met name in de omgevingsplannen.

In juni 2021 is de RES 1.0 opgeleverd, met daarin de ambitie van de 30 RES regio's ten aanzien van het realiseren van het opwekken van duurzame energie. Deze ambitie kwam ver boven de doelstelling van 35 TWh uit. In de fase die nu is aangebroken, worden de locaties voor grootschalige opwek met zon- en windenergieprojecten concreter. Ook de benodigde aanpassingen van de energie-infrastructuur voor de duurzame opwek wordt verder uitgewerkt dan in de 1.0-versie. Of de ambitie om meer dan 35 TWh op te wekken kan worden gerealiseerd, wordt de komende tijd duidelijk.

Vanaf nu tot 2025 wordt hard verder gewerkt aan de intensieve dialoog met de samenleving, het concreet maken van de bijpassende netinfrastructuur en het verankeren van plannen en projecten in het instrumentarium van de Omgevingswet. Onderstaande routeplanner geeft de diverse routes richting vergunningverlening op 1 januari 2025 weer. Voor meer informatie hierover zie de eerder uitgevoerde

Verkenning RES-programma.

Figuur 5 – Routes richting vergunningverlening ([bron](#))

De gewenste route richting vergunningverlening verschilt per regio en is afhankelijk van onder meer de volgende factoren:

- sturingsfilosofie, inclusief samenwerking in de regio
- de huidige en gewenste route naar verankering in de instrumenten van de Omgevingswet
- timing, meekoppelkansen met andere dossiers en voortgang van de implementatie van de Omgevingswet bij de bevoegd gezagen.

Dit wordt nader uitgewerkt in het werkblad [RES in de leefomgeving](#). De keuzes die hierin worden gemaakt, hebben effect op de manier waarop de plan-mer-procedure in het RES-proces wordt verankerd.

Instrumenten Wet ruimtelijke ordening		Instrumenten omgevingswet	
Gemeente	Provincie	Gemeente	Provincie
Borgingsinstrumenten			
Structuurvisie	Structuurvisie	Omgevingsvisie	Omgevingsvisie
		Programma (bijk regionaal)	
Bestemmingsplan	Verordening ruimte	Omgevingsplan	Omgevingsverordening
Uitvoeringsbesluiten			
Omgevingsvergunning	Inpassingsplan	Omgevingsvergunning	Projectbesluit

Figuur 6 – Instrumentenmix

De doorlooptijden van de in de routeplanner opgenomen instrumenten zijn globaal als volgt:

Nr	Instrument	Vorbereiding	Wettelijke doorlooptijd
1	RES Herijking		
2	Provinciale omgevingsvisie (povi)		
3	Omgevingsverordening		
4	Gemeentelijke omgevingsvisie (govi)	26 weken	26 weken
5	Programma	26 weken	26 weken
6	Omgevingsplan	26 weken	26 weken
7	Omgevingsvergunning buitenplans		26 weken
8	Omgevingsvergunning binnenplans		8 weken (+verdagingmogelijkheid 6 weken)
	Projectbesluit		
	Besluitvorming waterschap		

Figuur 7 – Indicatieve doorlooptijden

Tijdslijn

Let op: de tijdslijnen zijn slechts bedoeld als voorbeelden en geven enige indicatie. Iedere regio kent een ander proces en tijdslijn. De doorlooptijden van de RES Herijking zijn gebaseerd op eerdere ervaring met RES 1.0, inclusief besluitvorming en ervaring met de RES & mer-pilots.

Thematisch

Volgordelijk

Jaar	2022		2023				2024			
Kwartaal	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Instrument	RES-Herijking									
		Programma's (regio/bevoegd gezag)								
								7		

Figuur 8 – Tijdslijn thematisch – volgordelijk

Parallel

Variant met (in de tussentijd) individuele vergunningen voor de losse projecten.

Jaar	2022		2023				2024			
Kwartaal	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Instrument	RES-Herijking									
			Programma's (regio/bevoegd gezag)							
	Omgevingsvergunning buitenplannen									

Figuur 9 – Tijdslijn thematisch – parallel

Integraal

Volgordelijk

Jaar	2022		2023				2024			
Kwartaal	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Instrument	RES-Herijking									
		Povi								
		Omgevingsverordening								
			Govi							
			Programma's (bevoegd gezag)							
					Omgevingsplan					
									Omgevingsvergunning binnenplannen	

Figuur 10 – Tijdslijn integraal – volgordelijk

Parallel

Variant met (in de tussentijd) individuele vergunningen voor de losse projecten.

Jaar	2022		2023				2024				
Kwartaal	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	
Instrument	RES-Herijking										
		Povi									
		Omgevingsverordening									
		Govi									
		Programma's (bevoegd gezag)									
			Omgevingsplan								
	Omgevingsvergunning buitenplannen										
										Omgevingsvergunning binnenplannen	

Figuur 11 – Tijdslijn integraal – parallel

Er zullen zaken parallel moeten worden opgepakt om de planning te halen. Het is daarom belangrijk om snel met de RES Herijking te starten. De samenwerking in de RES-regio is cruciaal voor de voortgang in de RES Herijking en het verankeren van plannen en projecten in de instrumenten van de Omgevingswet, op weg naar omgevingsvergunningen. Die voortgang leggen regio's vast in de VoortgangsdOCUMENTEN, de eerste is het RES VoortgangsdOCUMENT 2023.

Proces plan-mer

Een plan-mer-proces bestaat uit twee fasen:

- Het opstellen van de notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) is de eerste fase in het mer-besluitvormingsproces. Hier wordt de reikwijdte en het detailniveau van het onderzoek afgebakend. Dat is een belangrijke fase bij het opstellen van het plan-MER. In de NRD wordt aangegeven waarop het onderzoek zich vooral moet gaan richten, wat minder belangrijk is, en wat zelfs helemaal buiten beschouwing kan blijven. In de NRD wordt aangegeven welke alternatieven en milieuaspecten worden meegenomen (reikwijdte) en hoe uitgebreid en op welke manier dat zal gebeuren (detailniveau). Meer informatie over de NRD [is hier te vinden](#). De resultaten en ervaringen van eerder uitgevoerde pilots voor RES'sen uitgevoerde plan-MER-ren [zijn hier te vinden](#).
- De MER is het feitelijke milieueffecten onderzoek. Hierin worden de resultaten van het uitgevoerde alternatievenonderzoek en de daarbij behorende milieueffectbepaling beschreven en toegelicht. Mede op basis daarvan wordt vervolgens voor de besluitvorming een voorkeursalternatief samengesteld of gekozen; voor de overzichtelijkheid is het nuttig om het voorkeursalternatief ook in het plan-MER zelf te beschrijven.

Het plan-mer-proces ziet er schematisch als volgt uit.

Figuur 12 – Het plan-merproces

Q&A doorlooptijden

Vraag

Met welke doorlooptijden moet rekening worden gehouden bij een plan-mer-proces?

Antwoord

Het mer-proces maakt deel uit van het totstandkomingsproces van de RES. Er is dus geen sprake van een lineair proces, waarbij eerst een RES wordt opgesteld (of herijkt) en dan een MER-rapport wordt opgesteld en een mer-proces wordt doorlopen. Er is juist sprake van een parallel proces, waarbij het plan-mer-proces deel uitmaakt van het RES-proces.

Uit de uitgevoerde RES en mer-pilots blijkt dat rekening moet worden gehouden met ca. 3 maanden extra tijd voor het hele proces tot vaststellen van de RES.

Globaal kan daarbij rekening worden gehouden met de volgende doorlooptijden voor de MER:

- ca. 2 maanden voor Plan van Aanpak en uitvraag bij marktpartijen
- ca. 2 maanden voor het opstellen van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau
- ca. 6 tot 8 maanden om een plan-MER uit te werken (kan deels parallel worden getrokken met de NRD-fase)
- ca. 6 weken adviestermijn Commissie m.e.r. (afhankelijk van de drukte)
- ca. 4 weken verwerken advies
- evt. nieuw adviesverzoek aan Commissie m.e.r.

Q&A kennisgeving

Vraag

In een openbare kennisgeving wordt aangegeven dat een plan-MER-procedure wordt doorlopen. Daarnaast wordt aangegeven op welke locatie stukken kunnen worden bekeken. Is het juridisch mogelijk om deze kennisgeving te laten doen namens de gemeenten, provincie en waterschappen? De voorkeur wordt gegeven om niet één bevoegd gezag aan te wijzen, omdat de RES van alle deelnemende overheden is. Uiteindelijk vindt er ook door al deze overheden besluitvorming plaats over de plan-MER.

Antwoord

Ja, dat is mogelijk. De kennisgeving kan namens de betrokken bevoegd gezagen door de RES-regio worden gedaan.

Vraag

Is het mogelijk om de kennisgeving gelijktijdig met de zienswijze op de NRD te laten plaatsvinden of kan dat pas als de NRD is vastgesteld?

Antwoord

Ja, dat is mogelijk.

Q&A – Lopende initiatieven

Vraag

Hoe moet in de tussentijd worden omgegaan met lopende initiatieven? Moeten die wachten op de plan-MER of kunnen die gewoon door?

Antwoord

Lopende initiatieven kunnen gewoon door. Als sprake is van project-mer-plichtige initiatieven moet een maatwerkafweging worden gemaakt.

Bijlage 1 - Context

Eén stap eerder 'MERren'

Het advies van de werkgroep maakt duidelijk dat de MER één stap eerder in het proces aan de orde komt, namelijk direct bij het opstellen van beleid en niet pas bij het verankeren daarvan in formeel ruimtelijk instrumentarium. Dat geldt voor de RES én voor ieder beleidsveld binnen het domein van de fysieke leefomgeving. Dat komt omdat de RES als document en ook andere beleidsdocumenten in de leefomgeving, door de invoering van de Omgevingswet eerder als een (onderdeel van de) omgevingsvisie, of een programma kwalificeren. Namelijk in het geval dat het document, ten aanzien van een specifiek thema in de leefomgeving - zoals energietransitie als onderdeel van het omgevingsbeleid - de volgende elementen bevat:

- een uitwerking van beleid, of
- maatregelen om doelen voor de fysieke leefomgeving te bereiken.

In dat geval kwalificeert de RES als 'programma' in de zin van de Omgevingswet. Het programma is één van de zes kerninstrumenten van de Omgevingswet. In de Omgevingswet is de Europese richtlijn strategische milieubeoordeling (smb-richtlijn) beter dan onder het huidige recht geïmplementeerd. Voorafgaand aan het vaststellen van een omgevingsvisie of programma, moet in veel gevallen een milieueffectrapport worden opgesteld. Dit draagt eraan bij dat de effecten op milieu, natuur en landschap vroegtijdig in het proces worden betrokken. Dit sluit goed aan bij de manier van werken in het RES-proces. Onder het huidige recht werkt dat net anders. Daar is een beleidsdocument op zichzelf niet mer-plichtig³, maar is er mer-plicht bij de verankering van het beleid in bijvoorbeeld een structuurvisie of bestemmingsplan.

Het opstellen van een MER komt in een beleidsproces als gevolg hiervan dus één stap eerder in het proces aan de orde: direct bij het opstellen van het beleid en niet pas bij de verankering daarvan in een visie of plan.

Voordelen plan-MER

In opdracht van NPRES heeft de Commissie m.e.r. eind 2019 een advies uitgebracht. Daarin geeft de commissie aan hoe een MER het beste kan worden ingezet voor het opstellen van een RES. Dit advies is opgesteld voorafgaand aan de pilotfase (2020). Daarin heeft een aantal regio's ook voor de RES 1.0 een plan-MER opgesteld. Het advies blijft actueel en de Commissie m.e.r. geeft de volgende argumenten om MER in te zetten bij de besluitvorming over de RES:

- *Verbetering kwaliteit besluitvorming*
Mer is een beproefd instrument voor het in beeld brengen van omgevingseffecten van beleid en initiatieven. Doordat vroeg in het proces transparant milieu-informatie en milieugevolgen van verschillende alternatieven in beeld zijn, kan worden voorkomen dat de kwaliteit van landschap, natuur en leefomgeving (waaronder gezondheid) ongewild achteruitgaat én is besluitvorming over de RES optimaal onderbouwd.
- *Snellere uitvoering energieprojecten*
Als met een MER de milieugevolgen van de RES optimaal onderbouwd zijn, kan sneller worden geschakeld naar vergunningverlening voor projecten, nog voordat omgevingsvisies en -plannen zijn vastgesteld c.q. aangepast.
- *Inperking onderzoekslast & versimpeling*
Als het MER bij een RES op regioniveau wordt opgesteld kunnen de deelnemende gemeenten de resultaten vervolgens hergebruiken voor de benodigde nadere besluitvorming. Dit leidt tot een aanzienlijke beperking of reductie van de onderzoekslast en versimpeling van de vervolgonderzoeksvragen voor omgevingsvisies en -plannen.
- *Borging structuur participatie*
Een mer-proces bevat onderdelen van participatie, zowel aan de start van het proces (de mogelijkheid van

³ Met uitzondering van de wettelijk voorgeschreven beleidsdocumenten, zoals een structuurvisie, een milieubeleidsplan en een verkeers- en vervoersplan.

zienswijzen bij bepalen van de scope van het MER) als bij de besluitvorming (de mogelijkheid van zienswijzen over inhoud van het MER). Het in een vroeg stadium betrekken van de omgeving bij het mer-proces, kan het plan of besluit versterken.

- *Versterking alternatievenonderzoek*

Het onderzoeken van alternatieven is een verplicht onderdeel van het mer-proces. Onderzocht wordt of alternatieven met hetzelfde doelbereik wellicht tot andere of beperktere milieueffecten zullen leiden. Deze informatie kan het bevoegd gezag helpen bij het maken van verantwoorde keuzes in de RES. Ook kan hiermee de voorkeurskeuze beter worden onderbouwd. MER kan op dit onderdeel het alternatieven-onderzoek dat in het kader van de RES wordt gedaan aanvullen of faciliteren.

- *Beperking juridische risico's verbonden aan de uitvoering van energieprojecten*

Met de MER kunnen keuzes over de energiemix, locaties en spelregels voor duurzame energieprojecten beter worden onderbouwd en wordt duidelijk of de plannen uitvoerbaar zijn. Zo wordt al vroeg in het proces duidelijk in hoeverre de RES uitvoerbaar is. Dit helpt bij het verlenen van houdbare omgevingsvergunningen voor energieprojecten.

Kortom: een plan-MER voor de RES draagt bij aan goede besluitvorming, het beperken van onderzoekslasten en het goed betrekken van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties op weg naar vergunningverlening uiterlijk 1 januari 2025 en realisatie uiterlijk 2030 (zie hierna).

Doel instrument mer

De milieu effect rapportage (mer) is een procedure met als hoofddoel het milieubelang volwaardig te laten meewegen bij de voorbereiding en vaststelling van plannen en besluiten. Het gaat daarbij om plannen en besluiten van de overheid over initiatieven en activiteiten van publieke en private partijen die (uiteindelijk) nadelige gevolgen voor het milieu kunnen hebben.

Waarom plan-MER voor de RES?

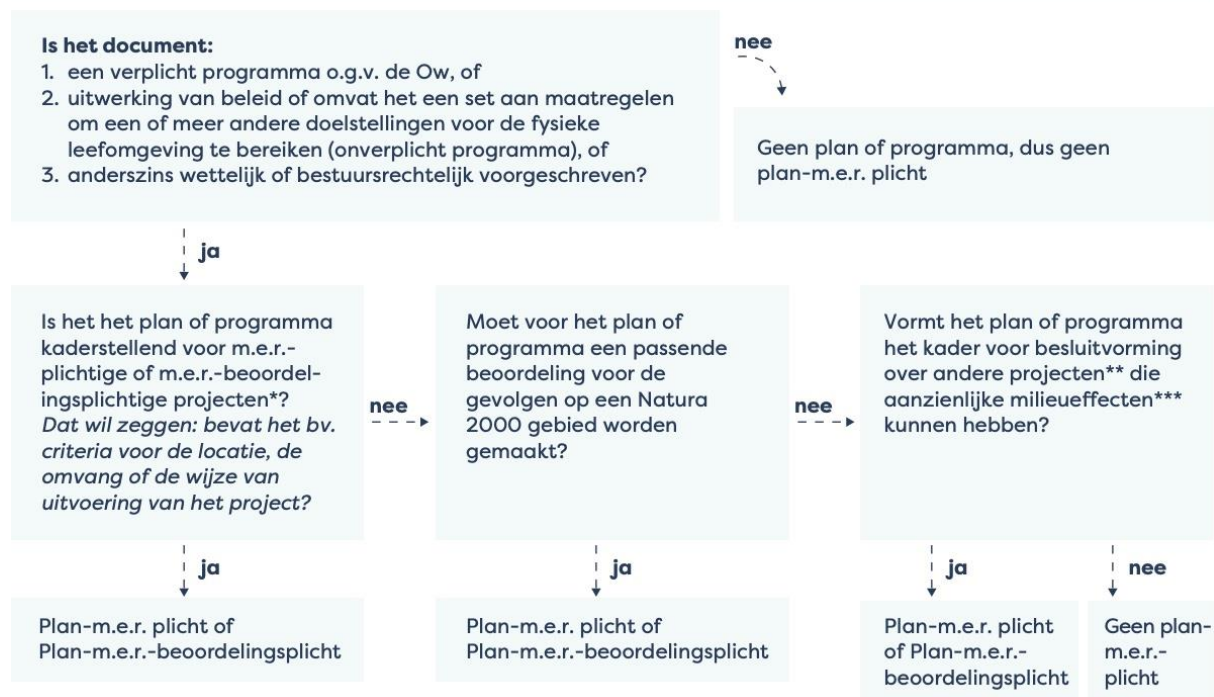
- Een MER brengt de omgevingseffecten in beeld van een plan of project. Het geeft dus inzicht in de effecten op bodem, water, lucht, geluid, veiligheid, landschap, natuur, cultuurhistorie, gezondheid, klimaat, grondstoffengebruik en infrastructuur. Ook onderzoekt een MER mogelijke alternatieven om het doel van het plan op een andere manier te bereiken en onderzoekt het de omgevingseffecten daarvan. MER is dus feitelijk een effectrapportage die alle aspecten van de fysieke leefomgeving in onderlinge samenhang bekijkt. Inzicht in die effecten is nodig om daarna de juiste keuzes te maken. Het MER maakt zelf geen keuzes.
- Het opstellen van een milieueffectrapport sluit goed aan bij de manier van werken in het RES-proces. Een RES leidt tot een serie van besluiten om de energietransitie in een regio te realiseren. De regionale afspraken uit de RES moeten uiteindelijk worden vastgelegd in instrumenten uit de Omgevingswet, zoals in omgevingsvisies en -plannen. Een MER geeft vroegtijdig inzicht in de effecten van de in de RES opgenomen ambities voor duurzame energie in de fysieke leefomgeving. Daardoor kunnen het milieu- en omgevingsbelang vervolgens:
 - een volwaardige plek in de bestuurlijke besluitvorming over de RES'en krijgen én
 - een vroegtijdige plek in het gesprek met onder meer inwoners en maatschappelijke organisaties.

Op die manier kunnen de ambities uit de RES worden geconcretiseerd en gelokaliseerd.

Plan-mer-plicht

De RES Herijking is in veel gevallen plan-mer-plichtig. Wanneer dat het geval is wordt gevisualiseerd in het schema. Zie voor meer informatie ook het [advies](#).

Plan-m.e.r. plicht onder de Omgevingswet (na 1 januari 2023)

* projecten die zijn opgenomen in bijlage V bij het Omgevingsbesluit (zie bijlage 2)

** Project = a. het bouwen van bouwwerken of de totstandbrenging van installaties of werken, of
b. andere activiteiten die onderdelen van de fysieke leefomgeving wijzigen, inclusief activiteiten voor de winning van delfstoffen

*** = te beoordelen aan de hand van [smb-richtlijn](#)

Figuur 2 – Beslisboom plan-mer-plicht onder de Omgevingswet (beoogd 2023)

Q&A plan-m.e.r.-plicht

Vraag

Welke besluiten kunnen deel uitmaken van het RES-voortgangsdokument zonder dat een plan-mer-plicht ontstaat?

Antwoord

Om deze vraag concreet te kunnen beantwoorden, hebben we een groslijst met mogelijke RES-besluiten opgesteld die we kunnen toetsen op plan-mer-plicht (bijlage 3). In de bijlage is groen gearceerd welke besluiten niet plan-mer-plichtig zijn. Blauw gearceerd zijn de besluiten die plan-mer-plichtig zijn. Als één of meer blauw gearceerde besluiten bij de Herijking aan de orde zijn, is sprake van een plan-mer-plicht. Dat is overigens al het geval bij herbevestiging van de ambities uit de RES 1.0. En bij het concretiseren daarvan.

Kortom: praktisch gezien is een RES Herijking plan-mer-plichtig. Ook als slechts één onderdeel van de RES Herijking 2.0 op zichzelf mer-plichtig is, moet het hele document en alle daarin opgenomen ambities in de plan-MER worden betrokken.

Bijlage 2 - Relevante projecten uit Bijlage V Omgevingsbesluit (i.w.t. 1 januari 2023)

Dit is geen complete selectie. Het is een overzicht van de meest relevante projecten in het kader van een 'gemiddelde RES'. Voor de complete lijst, zie bijlage V Omgevingsbesluit.

Nr.	Projecten	Gevallen waarin de mer-plicht geldt (artikel 16.43, eerste lid, aanhef en onder a, van de wet)	Gevallen waarin de mer-beoordelingsplicht geldt (artikel 16.43, eerste lid, aanhef en onder b, van de wet)
C2	Windparken	Oprichting, wijziging of uitbreiding van een windpark met 20 of meer windturbines	Oprichting, wijziging of uitbreiding van een windpark met drie of meer windturbines
J8	Hoogspanningsleidingen	Aanleg, wijziging of uitbreiding van een bovengrondse hoogspanningsleiding van: 1°. een spanning van 220 kV of meer; en 2°. een lengte van meer dan 15 km	Aanleg, wijziging of uitbreiding
J9	Buisleidingen voor: a. het transport van gas, olie of chemicaliën; b. het transport van kooldioxide stromen voor geologische opslag, met inbegrip van de pompstations; of c. stoom of warm water	Als sprake is van een geval als bedoeld onder a of b: de aanleg, wijziging of uitbreiding van een buisleiding met: 1°. een diameter van meer dan 0,8 m; en 2°. een lengte van meer dan 40 km	Aanleg, wijziging of uitbreiding
B4	Diepboringen, in het bijzonder: a. geothermische boringen; b. boringen in verband met de opslag van kernafval; of c. boringen voor watervoorziening; met uitzondering van boringen voor het onderzoek naar de stabiliteit van de grond	Niet van toepassing	Oprichting, wijziging of uitbreiding
K1	Werkzaamheden voor het onttrekken of kunstmatig aanvullen van grondwater.	Een hoeveelheid water van 10.000.000 m ³ of meer per jaar	Oprichting, wijziging of uitbreiding
(...)			

Bijlage 3 – Groslijst RES besluiten en MER(boordelings)plicht

Groslijst per onderwerp, ten behoeve van inschaling MER(boordelings)plicht.

Op basis van uitkomsten kijken naar mogelijke fasering. Wanneer is voor MER (beoordelings)plichtige besluiten het juiste moment om de procedure te doorlopen?

In zwarte tekst de besluiten niet plan-mer-plichtig zijn.

In groene tekst de besluiten die plan-mer-plichtig zijn. Als één of meer blauw gearceerde besluiten bij de Herijking aan de orde zijn, is sprake van een plan-mer-plicht. Dat is overigens al het geval bij herbevestiging van de ambities uit de RES 1.0. En bij het concretiseren daarvan.

Monitoring

1. Vaststelling door raad van monitoring
2. Herbevestiging van de RES 1.0

Bod elektriciteitsopwek

1. Invoegen kwantitatieve bijdrage gemeente x aan onderbouwing bod (bod zelf blijft 1,8)
2. Afspraken over streven verhouding zon en wind energie
3. Aanpassen hoogte bod (hoger-lager)
4. Is de hardheid van het bod relevant, d.w.z. inspanningsverplichting of resultaatverplichting

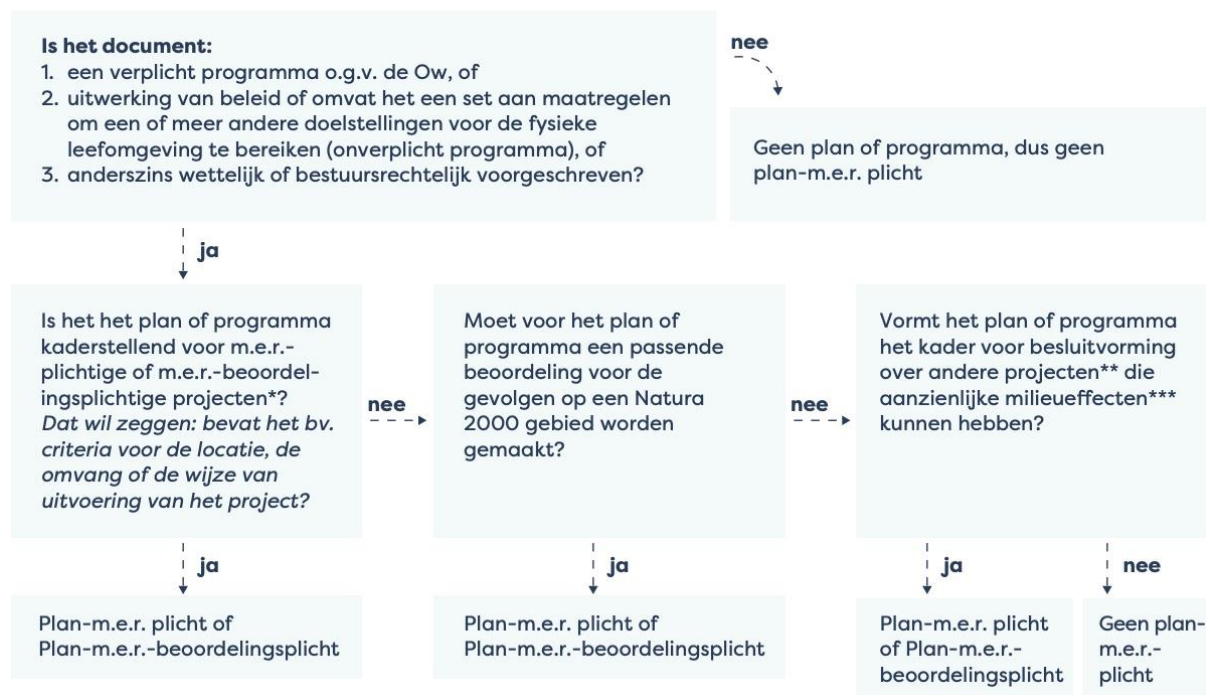
Van zoekgebied naar vergunning

1. Bestaande zoekgebieden zon- en wind (RES 1.0)
2. Verwerken afwijkende lokale besluitvorming eigen zoekgebieden
 - 2.1. Invoegen zoekgebieden zon gemeente x
 - 2.2. Extra onderzoeksgebied wind gemeenten x en y
 - 2.3. Vervallen zoekgebieden wind gemeenten x en y
 - 2.4. Extra zoekgebied zon gemeente x
 - 2.5. Aanpassing vorm zoekgebied wind gemeente x
 - 2.6. Van 3 naar 14 zoekgebieden wind in gemeente x (plan MER)
3. Concrete zoekgebieden/projectlocaties noemen als potentieel voor latere uitwerking
4. Inrichtingseisen/voorwaarden zon/wind
5. Eisen t.a.v. lokaal zeggenschap en lokaal eigenaarschap (oa 50% lokaal eigenaarschap, omgevingsfonds)
6. Besluit zoekgebied/project uit bouwblok 4 uit te gaan werken
7. Tender zonnevelden
8. Aanpassing omgevingsvisie
9. Aanpassing omgevingsplan
10. Omgevingsvergunning

Zon op Dak

Voorsnog op zichzelf niet zelfstandig plan- of project-MER(beoordelings)-plichtig. Zie onderstaand schema.

Plan-m.e.r. plicht onder de Omgevingswet (na 1 januari 2023)

In dit geval doorloop je het schema als volgt:

- Het document is uitwerking van beleid of omvat een set aan maatregelen om één of meer andere doelstellingen voor de fysieke leefomgeving te bereiken.
- Het plan of programma is niet kaderstellend voor mer-plichtige of mer-beoordelingsplichtige projecten.

Dan blijven twee vragen over, namelijk:

- moet voor het plan of programma een passende beoordeling voor de gevolgen op een Natura 2000-gebied worden gemaakt?
- vormt het plan of programma het kader voor besluitvorming over andere projecten (ja) die aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben?

Er zijn hieronder toch drie onderdelen blauw gearceerd om drie redenen:

- de ambitie voor zon op dak zal (dat is een aanname) onderdeel uitmaken van het bod en in die zin een communicerend vat vormen met de ambitie voor duurzame opwek door windenergie.
- het is praktisch om zon op dak mee te nemen bij de herijking waarvoor toch een plan-mer wordt doorlopen. Dat geeft de mogelijkheid om zon op dak in de alternatieven e.d. te beschouwen. Dat kan bijdragen aan de onderbouwing en het draagvlak.

1. Vaststellen lokale ambities zon op dak
2. Vaststellen optelling lokale ambities als regionale ambitie
3. Vaststellen lokale aanpak zon op dak
4. Vaststellen regionale aanpak zon op dak
 - 4.1. Financiële stimuleringsregeling
 - 4.2. Communicatieve stimuleringsaanpak
 - 4.3. Ondersteuningsaanbod (inkoopacties, inzet expert)
 - 4.4. Selectie van prioriteitsgebieden voor stimulering en ondersteuning

Warmte

1. Besluit over onderzoek naar (boven)lokaal warmtenet
2. Lokaal vaststellen van transitievisie warmte
3. Lokaal vaststellen wijkuitvoeringsplannen
Afhankelijk van de invulling. Zie [hier](#) meer informatie.
4. Regionaal vaststellen samenvoeging lokale besluiten TVW + WUPs
5. Aanpassing omgevingsvisie tbv warmtenet
6. Aanpassing omgevingsplan
7. Regionaal besluit over inzet biomassa

Congestie

1. Werkwijze over afstemming over schaarse beschikbaarheid netcapaciteit (op bovenlokaal niveau: hoe zorgen we dat het door fasering past (slim meegroeit met capaciteit netwerk) en waaraan geven we prioriteit bij onvoldoende capaciteit.
2. Besluit over keuzes technieken (bijvoorbeeld verhouding zon-wind)
3. Afspraken met netbeheerder over investeringen in bepaalde gebieden
4. Ruimtelijke procedures netuitbreiding

Overig

In de basis niet. Tenzij de afspraken kaderstellend zijn voor m.e.r-plichtige projecten of m.e.r-beoordelingsplichtige-projecten. Dan gaat het om kaderstellend ten aanzien van milieueffecten.

Procesafspraken zijn dus groen.

1. Afspraken over innovatieve pilots
2. Afspraken over de opzet en invulling van beleidsparticipatie (lokale en regionale stakeholders ed)
3. Afspraken over besparingsdoel (kwantitatief)
4. Afspraken over besparingsaanpak

Afspraken over vervolg

In de basis niet. Tenzij de afspraken kaderstellend zijn voor m.e.r-plichtige projecten of m.e.r-beoordelingsplichtige-projecten. Dan gaat het om kaderstellend ten aanzien van milieueffecten.

Procesafspraken zijn dus groen.

1. Organisatorische afspraken over totstandkoming RES 3.0
 - 1.1. Besluit over governance (stuurgroep, bestuurlijk trekker enz)
 - 1.2. Afspraken programmteam (rol, kosten enz)
2. Inhoudelijke kader totstandkoming RES 3.0
3. Opschaalprocedure bij bestuurlijke impasse (provinciale bemiddeling, mediator, enz)
4. Werkwijze bij planuitval (eerst lokaal alternatieven onderzoeken, dan bovenlokaal, dan regionaal)
5. Afspraken over ontwikkelen kwantitatief bod elektriciteit voor na 2030.